

תרבות.ביקורת אמנות

05.12.2024 יום חמישי ד' כסלו תשפ"ה

בתוך הכאוס הממשי והנפשי התערוכה הזאת היא אזור מוגן
העבודות בתערוכה "כשהדברים מתפרקים", המוצגות במוזיאון וילפריד ישראל, מתארות איך
מתוך השברים בוקע יופי

גלעד מלצר

דצמבר 2024 04

שנים ספורות לאחר סיום מלחמת העולם הראשונה פרסם המשורר האירי הדגול ויליאם
באטלר ייטס את השיר "ההתגלות השנייה". "הכל קורס, ציר הדברים נשמט", הצהיר-ניבא
מי שזכה ב-1923 בפרס נובל לספרות. הביטוי שנהפך לקלאסי הוא רק מבוא לתיאורים,
חלקם מחרידים, של התפרקות הסדר העולמי הישן. ייטס לא יכול היה לדעת שזו רק
ההתחלה ותידרש עוד מלחמה עולמית כדי שמלאכת החורבן תושלם.

מזכרתי בשיר המופלא-נורא של ייטס כשביקרתי בתערוכה "כשהדברים מתפרקים" במוזיאון
וילפריד בקיבוץ הזורע. הביקור נדחה שוב ושוב בשל מטחים על עמק יזרעאל, ועוד חוק
שמפורר גוף תקשורת, מוסד תרבות, או קהילה, עובר בכנסת. שקרים ופייק ניוז הם הבון-
טון, וקונספירציות מטורפות מופצות משל היו עובדות. בהחלט הכל קורס, ובוודאי אין יותר
מרכז.

מראה הצבה בתערוכה צילום: אבי חי

אבל טוב שנסעתי. בתוך הכאוס הממשי, התקשורתי והנפשי, ולמרות שם התערוכה, האוצרת שיר מלר-ימגוצ'י יצרה אזור מוגן, ריטריט אמנות. העבודות מצביעות על או נמצאות בתהליכים של התפוררות, פרימה, היסדקות, קריסה ואף שבר או תאונה. עם זאת הן מצליחות לשדר רוגע וקבלה. אלא שאין זו תערוכה על תהליכים, אלא התמקדות באותו איזון שברירי וחמקמק.

הרעיון לתערוכה נבע מתוך ספרה של הנזירה הבודהיסטית האמריקאית פמה צ'ודרון, "תרגול של שלום". תפיסת העולם שהיא מציעה לא מתעלמת מהמתחים הפוליטיים ומהאלימות, ואלה נוכחים בכמה עבודות

עבודת הווידאו "זה מתמשך" מבוססת על תיעוד מיצג של האמנית הצעירה אירם אגבריה. האם זה תקריב של בועות מעל בריכת שופכין? התפרצות של הר געש? ציור פעולה בסגנון ג'קסון פולוק? תלוי באיזה רגע תתחילו לראות את היצירה המתבהרת כשרואים ראש מכוסה במטפחת שחורה בוקע מתוך קערה שממנה נשפכות בועות לכל עבר. מבלי לזעוק "פמיניזם פלסטיני", בפעולה פשוטה ומצמיתה, היא מציגה את המאבק של נשים צעירות בחברה

הערבית להיחלץ מהמרחב ומהייעוד המחניק של מטלות ביתיות אינסופיות. אין לדעת מה תהיה התוצאה, אבל אגבריה וצעירות יצירתיות רבות מראות שהבעבע יפרוץ את כבלי המסורת.

אירם אגבריה, מתוך עבודת הווידאו "זה מתמשך", 2023 צילום: אבי חי

עבודות רבות בתערוכה נובעות מתוך תכנון רעיוני שיוצר את המצע, את האפשרות לאקראיות בלתי נשלטת. הדיפטיכון של סמדר אליאסף חוזר אל השורשים המתפרצים של הציור האקספרסיבי. אלה ציורים שמתרחשים ורוחשים בתנועה, בפעולות, התזה, הטבעה, גריפה והכוונה אבל תוך ויתור מודע על שליטה מוחלטת.

סמדר אליאסף, ללא כותרת, 2013 צילום: אבי חי

לידה שרת מסד משתמשת בציוריה במפגש בין חלודה לרטיבות כדי לתכנן איזשהו כיוון, התחלה של קומפוזיציה, בזמן שהחומר ימשיך לפעול, לנוע, להתפשט ולצבוע. השילוב שבין נעיצת מסמר, חריטה וחריצה במצע, ופיזור אבקת חלודה יוצר תוואי וצורות מוגדרות, אבל לא סופיות. חלק מהעבודות נעשו לפני עשור והן ממשיכות להיווצר.

שנה: 2012 צילום: סטודיו אלי גרוס, Feel, לידה שרת מסד

העבודה של חנן דה לנגה, המוצבת בסוף התערוכה, מובילה עד לקצה את המתח שבין האקראי לנשלט. לכאורה הכל צפוי, מתווה ומוסלל. אבל אף שכל הנתונים קבועים, הציורים בחול משתנים בכל סיבוב. הם מצטברים, נגרפים ומסדרים באופן שונה. כמה שאני רחוק מרוחניקות, זה מרגיע.

חנן דה לנגה, "ככה זה", 2023 צילום: אבי חי

התהליך בפסלי העץ הצבוע של אמיר תומשוב הפוך. את הנופים והמבנים הוא מגלף ומעצב על ומתוך הפיתולים וההשתרגויות הנתונים של גזע עץ שאסף. בעזרת פיסות פשתן וגבס תומשוב מפסל מעין ישוב אחרי חורבן כלשהו. צונאמי, מפולת בוץ, מלחמה. הטבע שומר ומעכל בזמן את סימני החיים והתרבות שהיתה ואינה. אנחנו מתבוננים בהתפעלות בממצאים של חפירה ארכיאולוגית, אבל היופי שבוקע מהם — פסיפסים, מבנים, כלים, יצירות — מעיד על כליה וחורבן.

אמיר תומשוב, "מודל פוסט טראומה מס' 16", 2020 צילום: באדיבות האמן

חילוץ של יופי ומשמעות מהריסות ושברים הוא לא תופעה חדשה. קדחת הארכיאולוגיה שהחלה במאה ה-18 עברה מהר מאוד לבדים, ניירות ופסלי השיש של הניאו-קלאסיקה. האוונגרד הקלאסי של תחילת המאה ה-20 ברא טכניקות חדשות המבוססות על גזרי ניירות, פיסות בד, קרעי מציאות.

שרון בריל, "עוף החול", 2024 צילום: באדיבות האמנית בקולאז'ים שלה מאחה שרון בריל תצלומי שברים של גופי פורצלן שהיא מפסלת. התצלומים לא מחזירים את החלקים למה שהיה ונשבר. להיפך, הם יוצרים, אפשר לומר מפסלים, משהו חדש המתענג על הפוטנציאל החומרי, צורני ואסתטי של השבר. הדינמיות והחיבורים אפשריים רק מתוך מה שחולץ מההרס.

דוריס ארקין, "סדין ומפה", 2017 צילום: אבי חי

הרעיון לתערוכה נבע מתוך ספרה של הנזירה הבודהיסטית האמריקאית פמה צ'ודרון, "תרגול של שלום". תפיסת העולם שהיא מציעה לא מתעלמת מהמתחים הפוליטיים ומהאלימות, ואלה נוכחים בכמה עבודות. שתיים מהן עוסקות במצב האנושי הכי ארעי, בפליטות. ב"סדין ומפה", המיצב הגדול של דוריס ארקין, החיים מתכווצים למצב החומרי המינימלי. שורות וטורים של קופסאות או מזוודות שנוצרו ממעיכה של פסולת מתכת והונחו על מחצלות קטנות, כל אחת במידת המזוודה שעליה. הפליט מתכווץ למה שנכנס למזוודה, למידת הגוף הקטנה ביותר שתתאים למחצלת מגולגלת. המזוודות, תיקים וגוני האפור-שחור בולטים גם ב"לאן?", הציור הענק של מריה סלאח מחאמיד. חלקי גוף — זרועות, רגליים, מפלי שיער — נראים כחודרים למעמקי הבד ובפועל בוקעים מגבולותיו. הם תרים אחר מקום לעצור, להתאחד, לנוח.

בקולאז'ים שלה מאחה שרון בריל תצלומי שברים של גופי פורצלן שהיא מפסלת. התצלומים לא מחזירים את החלקים למה שהיה ונשבר. להיפך, הם יוצרים משהו חדש

אין שום דבר מקרי בחיתוכי העץ של אורית חופשי. נייר הקוזו מיוצר בעמלנות אין קץ. כל חריטה בגלופה נעשית ביד. מה שלכאורה מקרי הוא הסבך האינסופי שיוצרת השריפה ביער שאותה היא רושמת, ושמולה זועקת היעל הלכודה. אבל השריפה אינה מקרית כפי שמסגירה כותרת העבודה, "העורף". אותו עורף שעולה באש כבר יותר משנה, למעשה יותר מעשור, בכל האזור. אנחנו החיה שמבעירה את האש ואנחנו לכודים בה, בסבך לא בטוח אם הדרך לשלום ושלווה תיסלל מכתביה של נזירה בודהיסטית, אבל עכשיו. שהשקט השברירי חזר לצפון בקרו שם לראות איך מתוך השברים בוקע יופי "כשהדברים מתפרקים".

אורית חופשי, "העורף", 2017 צילום: יגאל פרדו

אוצרת: שיר מלר-ימגוצ'י.

מוזיאון וילפריד ישראל, קיבוץ הזורע.

שני, רביעי, חמישי ושישי, 9:00–14:00, שלישי 12:00–17:00, שבת 10:00–14:00.

עד 11.1